

40. MEDNARODNI FESTIVAL »TRENTO '92«

ALPINISTOM POHAJAJO MOČI

NUŠA PODOBNIK

Ampak samo v filmski navezi! Tako nekako bi lahko zapisali o beri letošnjega mednarodnega festivala gorniškega filma v Trentu. Kljub temu, da so ob jubileju organizatorji prejeli doslej največ prijav in temu primerno tudi popolnih sedemdnevni tekmovalni spored s kar 77 filmi z vsega sveta, je bilo pravih alpinističnih - če odmislimo igrane - le za vzorec.

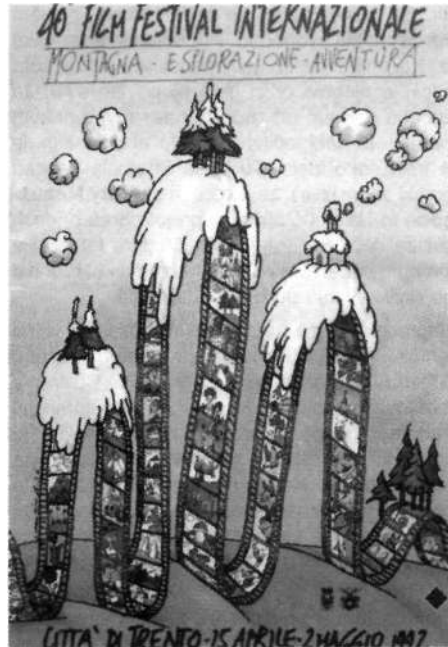
FILMSKIH EKSPEDICIJ NI VEČ

Ponudba je bila drugače izredno pestra, saj so filmski zapisi prikazovali različne dogodke in pustolovščine v gorskem svetu, neverjetne letalske podvige v slikoviti kitajski pokrajini, pa »invazijo« padalcev na oddaljene vulkanske otoke, ponovno smo »odkrivali« neznana ljudstva in podzemni svet, a vse to se le ni moglo primerjati s praviimi alpinističnimi filmi, tistimi in takšnimi, kakršne smo lahko ponovno občudovali v retrospektivnem programu in ob njih vzdihovali za dobrimi starimi časi.

Ni več pravih »filmskih« ekspedicij a la Annapurna - South face, the hardest way, ki jo je vodil **Chris Bonington**, ali pa Americans on the Everest, ko je leta 1963 **Norman Dvherfurth** uspešno pripeljal Američane na streho sveta. Vse skupaj se sedaj dogaja zelo na hitro, prave ideje ni, vse bolj so filmi podobni reportažnim zapisom oziroma preprostem nizanju dogodkov - in končni izdelek je v večini primerov podrejen času in denarju. Tega primanjkuje vsem, tako alpinistom kot režiserjem, rezultat pa je viden v izjemnem številu video filmov, kjer idejo nadomesti elektronska montaža, nekaj prelivov, pa morda še glasba - in tu se potem vse konča.

Da se tega zavedajo tudi organizatorji, je bil dokaz posvetovanje Preteklost, sedanjost in prihodnost gorniškega filma. Številni so bili sodelujoči, režiserji, novinarji, zgodovinarji, filmski kritiki in kamermeni, a pravega odgovora niso našli. Poudarjali so izjemno pomembno vlogo TV v razvoju in usmeritvi tovrstne kinematografije (saj dejansko kroji s svojimi »zakonitostmi« tudi v tej zvrsti neka nepisana pravila glede same dolžine filma, poleg tega pa zaradi financiranja vpliva tudi na samo vsebino), strinjali so se, da mora festival storiti še kaj več kot samo omogočiti avtorjem, da prikažejo svoja dela, in se razšli v upanju, da je to samo neko prehodno obdobje, prihodnost pa je svetlejša.

Vendar, če odmislimo to, da je pred štirimi desetletji festival zaživel predvsem zaradi potre-

»Zaščitni znak« letošnjega filmskega festivala v Trentu

be prikazati številne alpinistične filme, se lahko tudi letošnja trentska prireditev pohvali z nekaj zares izvrstnimi filmi (predvsem in ponovno prednjačijo Francozi), ki so navdušili večino obiskovalcev, pa še žirijo povrh.

ŠARM FRANCOSKE PRODUKCIJE

In vsaj nekaj besed ji moramo posvetiti, žiriji namreč. Dokaj uspešno ji je predsedoval Anglež **Leo Dickinson**. Je eden od največjih režiserjev avanturistično-športnih filmov na svetu, fotograf svetovnega slovesa, alpinist in speleolog, padalec, napisal je tudi dve knjigi, in to »Snemanje nemogočega« in »Vse je mogoče«, za povrh pa je lani kot prvi preletel Everest z balonom. Pri žiriranju so mu pomagali še Francoz **Patrick Berhault**, ki velja za enega izmed najboljših alpinistov nove generacije, Italijan **Pietro Crivellaro**, novinar in alpinist, **Marco Grandi** iz Švice, ki ga poleg alpinizma zanima še padalstvo, nemški producent **Hans J. Panitz** in edini režiser v klasičnem pomenu besede, Madžar **Gyorgy Karpatti**, ki je obenem tudi profesor na budimpeštanski filmski akademiji.

In kako se je odločila žirija? Tudi letos se ni mogla upreti »šarmu« francoske produkcije in zato so Francozi ponovno odnesli domov kar

pet glavnih nagrad. Grand prix festivala je pripadel bivšemu svetovalcu nekega afriškega predsednika, **Fredericu Fougeaju** in njegovemu filmu *Gospodar orlov*. Gre za čisto poezijo, za zlitje človeka z naravo in njenimi zakonitostmi, za večno človekovo željo poleteti, poleteti kot ptica, biti svoboden. Pripoveduje pa o Aliku iz Kazahstana, ki ga imenujejo tudi »očeta ptic«, o njegovi orlici in o njegovem sinu. Je zgodba o enem od zadnjih maestrov, o nekem začetku in neki ločitvi... Pa to ni edini film, ki je imel neko idejo. Tu je še **Shumula** (Močan gorski vodni izvir), za katerega sta **Guy Meauxsoon** in **Daniel Domingo** prejela Srebrni encijan za najboljšo fotografijo. Mojstra fotografije sta nam pričarala ves avanturizem in čarobnost ob raziskovanju podzemnega sveta.

Nagrado RAI za najboljši film, posnet z video tehniko, je žirija podelila francoskemu režiserju **Gillesu Santantoniu** za film »Po Guilinu z motornim padalom«, ko je s kamero spremljal francosko ekipo v prostem letenju, ki se je odpravila v praviljično pokrajino reke Guilin na Kitajskem, da bi ustanovila prvo šolo za ta popolnoma neznan šport. Predstavitve »nove« športne panoge pa je popestril še z etnološkimi slikovitimi vložki in že kar praviljično lepoto reke Guilin.

Francozi so si prislužili še Srebrni encijan za najboljši avanturistični film festivala, in to za Otoček padal, ki ga je **Remy Tezier** posnel v gorski vasi na vulkanskem otoku Reunion Island. Pripoveduje nam o padalstvu, kakor ga vidijo otroške oči, ki še nikoli niso videle morja, ki ne vedo, kaj je na drugi strani hriba, govori nam o prijateljstvu, o človekovi želji po odkrivanju novega.

SODELUJOČI OSTALI

Da pa drugi sodelujoči le ne bi ostali popolnoma brez priznanj in nagrad, je žirija našla salomonsko rešitev in še drugim državam udeleženkam z največ filmi dodelila nekaj nagrad. Tako je bil film **Bruna Bozzettija** *Ski love* (avtor La linee) proglašen za najboljši italijanski film, in to predvsem zaradi duhovite, zabavne in domišljajske zgodbe, predstavljene na nenavaden način ob vnašanju elementov animacijske tehnike v proces realizacije kratkega igranega filma, ki naj bi žanrsko sodil med prave komedije.

Tudi avtor, ki se loti ekološke teme, lahko v Trentu računa na nagrado (določeni ekološki filmi so zadnja leta načrtno vključeni v tekmovalni program). Letos jo je prejel avstrijski režiser **Seebock** za film *Tranzit* - tirolski primer, ki zelo nazorno opozarja na vse večjo nevarnost uničenja tega predela gorskega sveta zaradi tranzitne poti, ki je zarezana v zaenkrat še neokrnjeno visokogorsko okolje.

Kar dva celovečerca sta prejela Srebrne encijane. Eden je šel v roke Angležu **Johnu Paulu Davidsonu** za film *Galahad in Everest*, drugi pa Švicarjem za *Pozabljeno dolino*. Davidson se je lotil rekonstrukcije zgodovinskega vzpona na Everest leta 1924, ko je angleški alpinist **Georg Mallorv** osvajal najvišjo goro sveta, a je moral, žal, 250 metrov pod vrhom odnehati in za večno ostati v Himalaji. A postal je heroj in legenda, ki je mnoge očaral, gledališkega in filmskega igralca **Briana Blessed**a, tega izredno priljubljenega, zavidljivih 100 kilogramov težkega umetnika, pa ne samo očaral, ampak že kar uročil. Izziv je bil, po igralčevih besedah, tako močan in nenehno prisoten, da se je odločil ponoviti Mallorvjev podvig. S trdno voljo in ob pomoči članov Mednarodnega društva plezalcev za mir je Brian dosegel najvišjo goro sveta in se s tem oddolžil Mallorvu za vse, kar je storil za angleški alpinizem; in da bi bila vsa stvar še zanimivejša, se je odločil še kdaj ponoviti tak vzpon v Himalaji. Brian ima 53 let!

Švicarski režiser **Klopfenstien** se je prepustil fantaziji, z njo obogatil realnost in ji dodal še nekaj vznemirljivosti. Dogajanje je postavil v pozabljeno dolino neke med visokimi nedostopnimi gorami, kjer se geologu Petru povsem nepričakovano odpre popolnoma neznan svet ljudi, ki živijo v nekem drugem času, v času, ki

John Paul Davidson: Galahad in Everest

se je ustavil že pred desetletji. Dogajajo se čudne reči, že na meji med realnostjo in fantazijo, ki jih Peter počasi razvozlava, da bi na koncu odkril tudi skrivnost »pozabljene doline«.

SLOVENSKI PRISPEVEK

Festival je ponudil še nekaj zanimivih filmov, ki pa, žal, niso bili deležni nagrad, a opaženi so vseeno bili. Med njimi je bil norveški Pokrajina tišine **Hallgrima Odegorda**. Pripoveduje, kako so hoteli raziskati Antarktiko in kot prva norveška ekspedicija po Amundsenu osvojiti Južni tečaj. Želeli so uresničiti davni sen - prečkati Antarktiko s smučmi. Tako se je šest mož spoprijelo s pokrajino večnega ledu, a film nam razkriva te može, njihove medsebojne konflikte na poti, dolgi 3000 kilometrov in 100 dni. Tudi italijanski film Počasi... počasi je bil zanimiv, predvsem zaradi kraja snemanja. Režiser nam odkrije neznane prebivalce Siberuta na arhipelagu Mentaway, njihov način življenja, njihovo kulturo. Pravi etnološki smaragd zaradi kristalno zelene barve, ki je kot barva narave bogatila ta film.

Znani nemški režiser in alpinist **Gerhard Baur**

je ponovno posnel izjemno lep, slikovito bogat in slikovit film Po poti obarvanih kamnov. Konec koncev ne smemo pozabiti tudi na slovenski prispevek. Tokrat smo imeli kar tri filme v tekmovalnem sporedu, in sicer dva avtorja **Matjaža Žbontarja** (Terra Mvstica in Zimsko veselje v Sloveniji) in Čuvarje snega **Toneta Freliha**.

Bilo je še mnogo filmov, ki so se v festivalskih dneh zvrstili tako v tekmovalnem kot retrospektivnem sporedu, tako tudi film Sveta gora režiserja **Arnolda Fanka** iz leta 1925/26, in sicer ob spremljavi žive glasbe, ki jo je izvajal simfonični orkester Haydn iz Trenta, bil je jubilejen festival s številnimi posvetovanji, razstavami - od filatelistične in fotografske do razstave gorniške literature in slikarstva, pa tudi festival, kjer si lahko srečal največja imena iz sveta alpinizma od **Česna, Kara, Profita, Escoffiera, Diembergerja do Ines Božičeve in Cassina**. Organizatorji so se resnično potrudili predstaviti vse najpomembnejše filme, ki so trenutno posneti, privabiti vsa zveneča imena, pripraviti kar največ spremljajočih prireditev, a v mislih so bili že pri 41. festivalu, pri novih izzivih. Počakajmo do prihodnjega leta.

NAJVIŠJA NAGRADA ZA EVEREST

OB FILMSKEM SE LITERARNI TRENTO

TONE FRELIH

Konec aprila italijanski Trento ni samo v znaku alpinističnih, speleoloških in avanturističnih filmov, temveč je tudi v znaku alpinistične literature.

In čeprav ima Italija veliko literarnih nagrad, ki tekmujejo med seboj po svoji pomembnosti, ne gre prezreti literarne nagrade ITAS, ki so jo letos že enaindvajsetič podelili za gorniško literaturo. Verjetno zato, ker se nagrada navezuje na mednarodni filmski festival in njegovo sicer specializirano - pa zato nič ožjo - tematiko, se je tudi vseh 38 sodelujočih založb potegovalo za nagrado ITAS s knjižnimi deli zelo širokega vsebinskega spektra od čiste literature prek memoarsko-dokumentarnih del do čisto znanstvenih del o gorski flori in favni.

Vsa dosedanja leta je žirija to pestro programsko ponudbo založb reševala z eno glavno in eno ali dvema posebnima nagradama. Malo v slogu »volk sit in cela koza«. Tako je bilo tudi letos, za prihodnje leto in vsa leta naprej pa žirija obljublja eno samo nagrado. Bomo videli.

PUSTOLOVCI V OSPREDJU

Letošnjo glavno nagrado ITAS je dobila knjiga s preprostim naslovom Everest. Gre za italijan-

ski dopolnjeni prevod knjige, ki jo je že leta 1981 napisal **Walt Unsworth**. V knjigi so izredno zanimive fotografije, ki segajo od daljnega leta 1921 pa vse do današnjega dne, v svojem zaključku pa ima izredno bogato in uporabno dokumentacijo vseh uspešnih in neuspešnih podvigov na Everestu. V tem dragocenem enciklopedičnem delu so svoje mesto dobile tudi slovenske ekspedicije. Ta dopolnjeni prevod z vsemi razpoložljivimi podatki je pripravila založba Mursia.

Eno od specialnih nagrad je žirija pod vodstvom pisatelja **Maria Rigoni Sterna** namenila potopisu **Reinholda Messnerja** Antarktiki - pekel in raj. Messner je sicer leta 1975 že dobil glavno nagrado ITAS za knjigo Sedma stopnja, v letošnji pa opisuje svoje stodnevno uspešno popotovanje čez Južni tečaj. Na poti ga je spremljal prijatelj **Arved Fuchs**. Tudi Messnerjeva knjiga, ki bi jo lahko označili za bleščeč opis Antarktike, se baha s številnimi zanimivimi fotografijami. Tudi v literarnem smislu se je Messner s to knjigo izkazal kot več pisatelj.

In še ta podatek: Reinhold Messner je kar plodovit avtor; dosedaj je napisal precej knjig, med njimi Everest (1979), Meje življenja (1980), Vsi moji vrhovi (1984), Proti vrhu (1986), Mojih 14 osemstisočakov (1987).